ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ

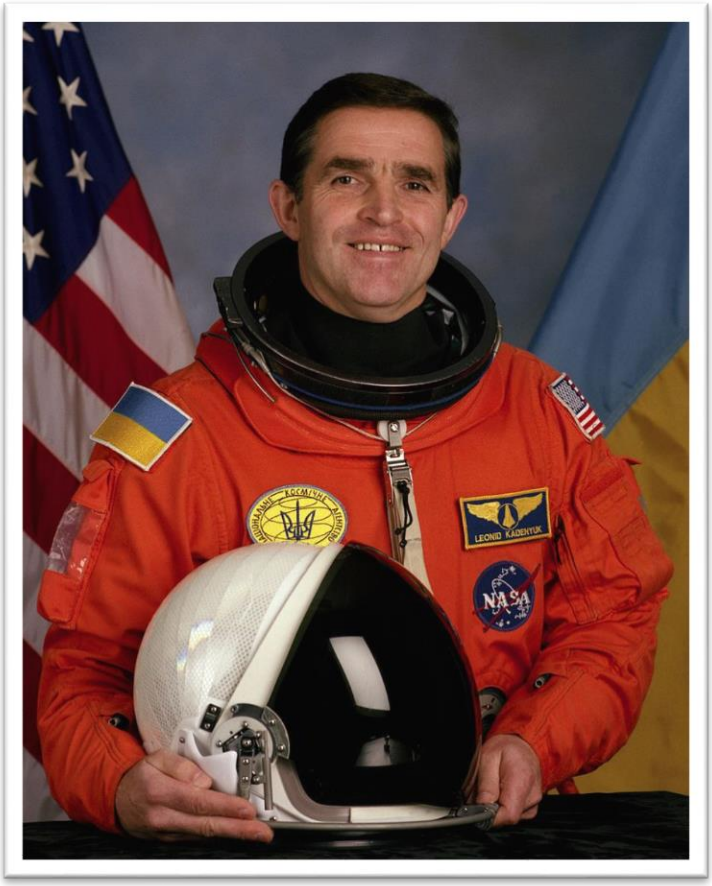

ЕСКІЗ НЕОФІЦІЙНОГО ПОРТРЕТУ ПЕРШОГО КОСМОНАВТА НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ:

БІБЛІОНАРИС ДО 70-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЛЕОНІДА КАДЕНЮКА

Чернівці, 2021

УДК 629.78
Е81

Ескіз неофіційного портрету першого космонавта незалежної України : бібліонарис до 70-річчя від дня народження Леоніда Каденюка / Чернівецька обл. б-ка для дітей ; уклад. Н. Ковалець. – Чернівці, 2021. – 27 с.

Космос може захопити будь-кого, та не всім вдається все ж таки полетіли у безкрайній простір, а от нашому співвітчизнику Леоніду Каденюку вдалося. Дізнайтеся секрет успіху першого і єдиного космонавта України Леоніда Каденюка, надихніться фантастичною історією про неймовірну сильну особистість спортсмена та людини, яка незважаючи на тяжкий і довгий шлях до мети все ж таки змогла підкорити космос. Адресовано бібліотекарям, організаторам дитячого читання, користувачам.

Укладач Н. Ковалець
Редактор Н. Кадюк
Комп’ютерний дизайн Т. Дудчак
Відповідальна за випуск А. Біла

ЧОБД, 2021
Зам. № 1

ДИТЯЧІ МРІЇ

«Життя людини має починатися з мрії»

Леонід Каденюк

На заході України, на Буковині, є незвичайне село. Називається воно Клішківці. Незвичайне це село з двох причин. По-перше, упродовж багатьох років воно вважається найбільшим у Чернівецькій області. По-друге, околиці Клішківців – справжнісінький музей під відкритим небом. Хоч куди підеш – на південь, захід, північ або схід – неодмінно натрапиш на розкопки стародавнього поселення.

28 січня 1951 року в одному з будинків цього села в родині вчителів народився хлопчик, чиє життя також стало важливою частиною історії. Історії його рідної України. Назвали хлопчика Леонід. Він з’явився на світ не один, а з братом-близнюком Сергієм. А коли брати підросли, то все робили разом – і вчилися, і бавилися. Навіть школу закінчили однаково – кожен отримав срібну медаль.

Леонід Каденюк відмалечку був закоханий у книжки. Хлопчик із головою поринав у світ шляхетних героїв і їхніх захопливих пригод. Його неначе магнітом притягували до себе загадки Всесвіту і мандрівки на край землі. Школяра Леоніда можна було побачити в

бібліотеці так само часто, як і на спортивних та ігрових майданчиках. Він із захватом читав найрізноманітніші книжки – не лишень художні, а й науково-популярні. Однак не книжки стали першим враженням дитинства, яке визначило його подальшу долю.

Шестирічного Леоніда вразив перегляд фільму «Повість про справжню людину». Ще більшим потрясінням для нього стало те, що цей фільм виявився не вимислом, а щирісінькою правдою! І справді був такий льотчик, який відрізнявся від героя фільму лише однією літерою в прізвищі – звали його Олексій Маресьєв. Все, що Леонід бачив на екрані кінотеатру, цей герой війни справді пережив 1942 року. Хлопець вирішив: коли виросте, неодмінно стане льотчиком. Відразу після фільму він прочитав книгу письменника Бориса Польового «Повість про справжню людину», за якою було знято стрічку. Детально вивчив історію Маресьєва. Відтоді в житті Леоніда Каденюка і дня не було, коли б він не мріяв про небо. Він уявляв собі, як понад хмари піднімає швидкісний літак-винищувач і летить захищати рідну країну. Тоді він навіть уявити не міг, що це лише початок шляху до іншої, ще прекраснішої мрії.

12 квітня 1961 року вперше в історії здійснено успішний космічний політ людини. Першого в історії космонавта звали Юрій Гагарін. Леонід був одним із тих жителів планети, чиє життя цей день змінив назавжди. Він дав собі слово, будь-що-будь він мусить побувати в космосі, що докладе для цього всіх зусиль, здолає будь-які випробовування, сумлінно вчитиметься і терпляче чекатиме. Це прагнення стало сенсом його життя, дороговказною зіркою. А

поки-що Леонід читав книжки про космос, які зміг знайти у бібліотеці.

ЮНАЦЬКІ КРОКИ

«Не існує непотрібних людині знань.
Неможливо все знати, однак до цього слід прагнути»
Леонід Каденюк

Сім'я Каденюків жила незаможно. Батьки-вчителі отримували невелику зарплатню. Країну відбудовували після бомбардувань, а це вимагало наполегливої праці мільйонів людей. Успіхів у житті Леонід Каденюк із дитинства звик досягати наполегливістю і сумлінністю. Батьки змалечку привчили його і братів допомагати по господарству. Він знав, що будь-які перепони на шляху – не привід здаватися й опускати руки, а спонука бути ще більш дисциплінованим і рішучим. І вдома, і в школі Леонід намагався бути найкращим у будь-якому ділі, за яке брався.

У школі він не мав улюблених і неулюблених предметів, улюблених і неулюблених вчителів. Про всіх своїх викладачів він завжди дуже тепло відгукувався і прагнув потішити їх своїми результатами. Коли однокласники Каденюка скаржилися на важкі домашні завдання, його очі, навпаки, спалахували – вирішуючи складне нове завдання, людина завжди дізнається щось нове. 10-річний хлопчина, який хотів полетіти в космос, чудово розумів: там, на орбіті Землі, йому можуть знадобитися будь-які знання.

Математика захоплювала його задачами і рівняннями, над якими він готовий був сидіти годинами, поки не знаходив

правильного розв’язання. Фізика підкорювала поясненням дивовижних процесів, які відбувалися в житті на кожному кроці і про які будь-яка дитина ставить тисячі запитань: починаючи з того, чому підкинуті вгору предмети падають на землю, і закінчуючи тим, яким чином було зведено величезні єгипетські піраміди.

Історія захопила цікавими розповідями вчителів про далеке і недавнє минуле – про те, як людство виживало в дикій природі, як народжувалися і помирали імперії, як сягали вершин видатні особистості. Література вражала дивовижними сюжетами і пригодами – як справжніми, так і вигаданими.

Та шкільним предметом, який викликав особливе захоплення Леоніда Каденюка, була географія. Він вивчав її з величезним задоволенням, запам’ятовуючи назви країн і міст, розташування гірських масивів, пустель і рівнин, із захопленням розглядаючи карту Землі, на якій величезними синьо-блакитними плямами розливалися моря й океани.

Навіть школярем Леонід розумів, що не зможе ніколи знати все на світі. Просто тому, що це неможливо. Але він чітко усвідомлював інше: тільки невтомне прагнення до нових знань може наблизити його до заповітної мрії – стати космонавтом. Тільки від нього залежало, втілиться це таємне бажання в життя чи ні.

Та для того, щоб стати космонавтом, самих лише знань замало. Обов’язково потрібно мати міцне здоров’я, яке дасть можливість витримувати надважкі навантаження при підготовці і під час польоту. Леонід Каденюк знав про це з історії Юрія Гагаріна. І він

вирішив, що буде сильною людиною: займався волейболом, таким корисним для зросту у дитячому віці, ходив на секцію боротьби, де освоював спеціальні прийоми, захоплювався футболом. Леонід був гравцем відразу кількох команд, які захищали честь школи на змаганнях, був за головного у шкільній баскетбольній збірній і в команді з гандболу.

Тренери йому довіряли, адже бачили, як хлопчик старається і чудово дає раду зі своєю важливою роллю. Товариші по команді поважали Леоніда і намагалися не підвести його, а надто у вирішальних матчах. Він легко і комфортно почувався в колективі, адже батьки навчили його не тільки цілеспрямованості і працьовитості, а й любові до людей. Ці якості – м'якість, прагнення зрозуміти інших і вміння бути уважним до ближнього – він проніс через усе своє життя.

Школа закінчилася. Леонідові Каденюку вручили срібну медаль. На четвірку написав випускний диктант з української мови. Він трішки шкодував, що не одержав золоту, але це було не головне. Зі школи Леонід вийшов упевненим у собі юнаком, який знав: навчався він недарма.

Він назавжди запам'ятав той знаменний день, коли покинув рідну домівку. Це сталося 13 липня 1967 року. Залишилося позаду дитинство, в якому, попри уроки і заняття в спортивних секціях, було так багато безтурботності і свободи. Залишилися мати і батько, які, певна річ, страшенно не хотіли розлучатися з сином, але знали – йому потрібно йти власним шляхом.

В одну мить усе відійшло в минуле, коли поїзд «Чернівці–Чернігів» рушив і, заколисуючи розміреним стукотом коліс, повіз Леоніда у нове життя.

Ця ніч розділила його життя на «до» і «після», на дитячий етап і дорослий. До Чернігова Леонід Каденюк приїхав уже Леонідом Костянтиновичем Каденюком, абітурієнтом льотного училища, готовим витримати будь-які випробування на шляху до своєї мрії. Під час проходження медкомісії з'ясувалося, що Каденюка не можуть зарахувати курсантом з однієї простої причини: в училище приймали тільки з 17 років, а йому на час вступу було лише 16. Це була вагома причина сумувати і хвилюватися. Він вирішив діяти: підійшов до начальника одного з відділень училища, майора Володимира Міхеєва, і сказав: «Ви можете не взяти мене зараз в льотчики, але знайте, що це найбільша мрія мого життя і я здійсню її попри будь-які перешкоди. Якщо вам потрібні віддані пілоти, які по-справжньому люблять своє діло, то ви бачите перед собою саме таку людину».

Майор, який багато бачив у своєму житті, вразився щирістю, сміливістю і впевненістю юнака. І він зважився на вчинок, за який, насправді, міг серйозно поплатитися. Міхеєв домовився, щоб зухвалому новачку оформили підроблені документи і приписали один рік, перетворивши його з 16-річного на 17-річного. Для цього йому знадобилося зробити всього лише один дзвінок потрібній людині.

Леонід був поруч тієї миті, коли офіцер набрав телефонний номер і промовив слова, що вплинули на долю майбутнього

космонавта: «Можливо, колись ми стрічатимемо його на космодромі з квітами. Допоможімо цьому парубкові». Певна річ, тоді майор навіть не здогадувався, наскільки пророчими виявляться його слова. Так учорашній школяр Каденюк став курсантом одного з найкращих льотних училищ країни.

НА ШЛЯХУ ДО МЕТИ

«Я літав на безлічі військових літаків-винищувачів,
але так і залишився мирною людиною»
Леонід Каденюк

Вступ Леоніда до училища був пов'язаний з одним фактом, який опісля дивував його впродовж усього життя. Майор Міхеєв домовився, щоб парубку з Буковини змінили запис у документі і додали один рік ще й тому, що цьому сприяла мама Каденюка. Звичайно, 16-річний юнак зворушив офіцера, однак він був просто зобов'язаний поговорити з його батьками.

Це була непроста розмова для матері майбутнього Героя України. Насправді вона не хотіла, щоб він ставав льотчиком, а тим паче космонавтом. Це небезпечні професії, і, авжеж, вона хвилювалася за сина. З дитячих років Леоніда вона бачила сина лікарем, не втомлювалася розповідати йому про те, яка це чудова і важлива професія. Але син знай собі мріяв про небо і польоти.

Та коли обставини склалися проти вступу Леоніда в училище, мама вирішила пристати на його бік. Завдяки її сміливості було

вирішено проблему з документами. Курсант Каденюк так і не зрозумів, що змусило його маму так повестися. Єдиний варіант відповіді, який спадав йому на думку, – то був прояв материнської любові.

Під час навчання в училищі рідна домівка і миле серцю село були для Каденюка місцем, куди він завжди охоче приїжджав. З відпустки до училища Леонід завжди повертався з купою подарунків і частувань. Одного разу навіть привіз цілу діжечку молодого вина, яке робили його батько і старший брат. Він щедро пригощав напоєм товаришів і викладачів, а сам майже його не торкався. З алкоголем Каденюк поводився дуже обережно. Він розумів, наскільки це підступна річ і як вона може вплинути на його здоров'я. А він мусить бути в чудовій фізичній формі.

Непомітно промайнули роки в училищі. Вони не стали якимись унікальними в плані настрою Леоніда – до цього моменту він уже зрозумів, що все його життя буде невтомним навчанням на шляху до великої мети. У курсантські роки він здіймав у небо не один десяток літаків. Вони були різних моделей і призначення, та переважно військові винищувачі.

Каденюк із величезним задоволенням занурювався у світ літаків, вивчаючи все у найдрібніших деталях, – він би мав не лишень керувати ними, а й досконало знати їх із середини. У дипломі, що його Леонід Каденюк отримав у 1971 році, було зазначено спеціальність: «Пілотування та експлуатація

літальних апаратів». У день випуску в училищі Каденюк був дуже радий завершенню цього важливого етапу свого життя. Леонід вирішив залишитися працювати в училищі льотчиком-інструктором. За час роботи інструктором він відпрацьовував нові навички – педагогічні. Обсягу отриманих ним знань вистачало для того, щоб виховувати нових курсантів, які вступали до училища. Каденюк був одним із найкращих у своїй справі, тому йому, 20-річному, довірили навчати інших.

Так спливли ще п’ять років – років удосконалення, освоєння нових моделей літаків і терплячого очікування, коли нарешті випаде його шанс. І це сталося. 1976 року до училища нарешті приїхала комісія, яка набирає кандидатів у загони космонавтів. Охочих податися в космонавти було багато, та ось тільки слід було відповідати безлічі вимог. З усіх, хто рвався у космос в чернігівському училищі, члени комісії відібрали лише двох. Одним із них виявився Леонід Каденюк.

По всій країні в різних льотних вишах охочих знайшлося кілька тисяч. І тільки 254 з них запросили до Москви на проходження тестів. Випробування повинні були тривати аж два місяці. Перший – у Зоряному містечку, де тренувалися космонавти. Другий – у Центральному авіаційному госпіталі. Каденюк був морально готовий до перевірки, адже він на крок наблизився до мрії. Залишалося з’ясувати, чи готовий до цього його організм.

Першим тестом, під час якого було відсіяно багато претендентів, стала сурдокамера. Це спеціальний пристрій, в якому потрібно було перебувати сім днів у цілковитій тиші – туди не

проникають звуки. А ще на весь цей час вимикали світло. Та найважче навіть не це, а ось що: перші три доби в сурдокамері не можна було спати. Щойно інспектори бачили, що людина починає засинати, вони вмикали гучну сирену і пускали в камеру промені сліпучого світла, щоб прогнати сон. Каденюк чудово впорався з непростим завданням. Річ у тім, що він, на відміну від багатьох інших кандидатів, раніше вже проходив подібний тест.

А от друге складне завдання Леоніду довелося пройти вперше. Це була центрифуга – обертовий механізм, до якого поміщали кандидатів у космонавти і запускали на шаленій швидкості. Тиск, що його доводилося витримувати льотчикам, був у вісім разів вищий за звичайний. Багато хто не витримував. Коли Каденюк сів усередину центрифуги, він сказав собі: «Якщо ти хочеш полетіти в космос, то мусиш із цим упоратися. Іншого шансу в тебе не буде. Ні на мить не забувай про свою мрію». Це було неймовірно складно – витримати сильний тиск. Це були навантаження на межі людських можливостей. Але він упорався. За два місяці з 254 кандидатів тільки дев’ять пройшли всі випробування і були зараховані до загону майбутніх космонавтів. Одного з них звали Леонід Каденюк.

Потрапити до загону космонавтів зовсім не означало, що вже за тиждень ти полетиш у космос, або ж за місяць, або й навіть за рік. Опісля минали роки нового навчання, перевірок і тестів.

І вони були ще складніші. Наприклад, рівень навантаження у центрифузі підвищували з восьми до дванадцяти. А ще треба було поглибити свої знання в науках, які у школі та в училищі Каденюк

або зовсім не вивчав, або вивчав поверхово. Йдеться про геологію, астрономію, медицину, астрофізику, астрономію. З часів школи уроки для Леоніда були захопливою пригодою, а не важкою працею. Він охоче вбирав нові знання. Так льотчик Каденюк став ще й інженером.

Із 1976 року близько семи років він випробовував нові моделі літаків. Тільки тепер це були значно складніші механізми. Головним із них став корабель-космоплан під назвою «Буран», який у майбутньому планували запустити на орбіту. Його особливість полягала в тому, що керування цим літальним апаратом відбувалося не в кабіні, а з Землі, де була розташована автоматична система. Каденюку не судилося стати рульовим «Бурана», коли нарешті відбувся запуск. Щоб дочекатися свого головного старту, йому треба було набратися терпіння.

Випробувальні польоти були сповнені небезпек і сюрпризів. Після одруження Каденюка і народження первістка в нього з'явилася своя традиція: щоразу, коли він ішов уранці на роботу, дружина махала йому рукою з балкона. Це був символ його захисту, дія, що впродовж дня допомагала йому зберігати спокій у найскладніших ситуаціях. У ті дні, коли з якихось причин ця традиція порушувалася, Леонід відчував, що мусить бути особливо пильним. Без прощального погляду дружини він не почувався у безпеці.

І на хвилювання були причини. Не раз у польотах виникали аварійні ситуації, які могли призвести до найсумніших наслідків. Каденюк завжди пам'ятав про те, як 1968 року загинув кумир його

дитинства Юрій Гагарін: не в космосі, а під час навчального польоту на літаку. Каденюку також довелося пережити критичні ситуації. Наприклад, одного разу припинив роботу єдиний двигун апарата, на якому він здійснював політ.

Каденюка перевели до складу загону космонавтів Інституту імені Чкалова (ще одного легендарного льотчика). У 1991 році розпалася країна Радянський Союз. Росія і Україна, що входили до нього, стали незалежними державами.

Леонід якийсь час залишався в Росії і чекав нагоди потрапити в команду, що летить на орбіту. Одначе його рідня і численні друзі жили в Україні. Авжеж, він тужив за ними. І доля таки подарувала йому можливість повернутися на Батьківщину.

У 1994 році президенти України і США підписали угоду про те, що в черговому польоті американського космічного корабля «Колумбія» візьме участь український космонавт. Оголосили конкурс. І Каденюк, який тоді вже був у званні полковника, вирішив поборотися за право летіти з американцями. Він зібрав речі і приїхав до Києва. Зголосилося всього близько 30 кандидатів. Вкотре йому потрібно було пройти випробування на шляху до мрії.

ДВА ТИЖНІ В НЕВАГОМОСТІ

«Якщо мрію стати космонавтом здійснив хлопчик із буковинського села, гадаю, її здатен реалізувати кожен»

Леонід Каденюк

Леонід відчував, що ось він – його справжній шанс. До того часу він уже був у чині полковника. Був упевненим у собі професіоналом і не боявся чергових іспитів і перевірок. Навесні 1996 року Каденюка було обрано від України як члена екіпажу космічного корабля багаторазового використання «Колумбія». А вже влітку він полетів до Америки.

Америка зустріла гостинно і приязно. Каденюка поселили в затишній квартирі, яку спеціально для нього орендувало американське управління у справах космонавтики – NASA. Йому також дали в розпорядження автомобіль – дуже дорогий, рідкісної ретромоделі. Оскільки Леоніда попередили про це заздалегідь, він ще в Україні перед від'їздом за океан швидко вивчився водити і склав іспити на права.

До складу екіпажу «Колумбії» крім Каденюка входило ще п'ятеро осіб. Четверо з них були американцями: командир корабля Кевін Крегель, Стівен Ліндсі, Вінстон Скотт і єдина жінка в команді – Калпана Чавла. Її незвичайні ім'я та прізвище

пояснювалися просто: Чавла мала індійські корені. Ще одним учасником екіпажу став японський космонавт Такао Дої.

Всі учасники команди корабля «Колумбія» прийняли українського гостя тепло і приязно. Хоча всі жили окремо, космонавти часто ходили одне до одного в гості, знайомилися ближче і проводили вечори за цікавими розмовами. Їм було про що спілкуватися – кожен за плечима мав тисячі годин, проведених у небі під час випробувальних польотів. У цій компанії Каденюк почувався своєю людиною.

Прилетів він до Америки не сам, а зі своєю дружиною. В ті дні, коли інші пілоти приходили до них у гості, Каденюки часто пригощали своїх нових друзів українським борщем. Дружина Леоніда, Віра, варила його близько трьох годин, і ця страва запала американцям в душу з першої ложки.

До речі, їжа в Америці була не тільки для задоволення а й частиною підготовки до польоту. Одним із завдань для кожного члена екіпажу було визначитися з тим, які саме страви і продукти він хотів би їсти під час польоту. Спеціально для цього всі шестеро астронавтів перепробували десятки різних страв. За підсумками цих експериментів для кожного було складено особисте «космічне» меню.

Однією з проблем, яку Леоніду треба було неодмінно вирішити під час підготовки до польоту, стала англійська мова. І в середній школі, де він навчався у дитинстві, і в льотному училищі, і опісля Каденюк вивчав французьку. Але для участі в польоті кожен астронавт повинен був неодмінно виходити на зв’язок із Землею,

користуючись найпоширенішою міжнародною мовою – англійською.

Ще до від'їзду за океан Леонід заходився вивчати нову для себе мову. Завдання спростило те, що багато французьких слів були подібні на англійські. В Америку наш космонавт приїхав уже маючи непоганий початковий рівень. На місці процес пришвидшився. Щодня перебуваючи серед носіїв мови і спілкуючись із ними, Леонід швидко засвоював і починав застосовувати на практиці уроки, які отримував від педагогів. Ніколи не пізно освоювати нову іноземну мову, і Каденюк довів це на власному прикладі.

А ще нашому космонавтові треба було проходити тести та іспити на знання медицини, астрономії, астрофізики, геології, біології та інших наук. Українського гостя американці перевіряли особливо ретельно, оскільки своїх астронавтів вони і так добре знали, а з Каденюком тільки-но познайомилися. Але здивувати його якимось запитанням було складно – наукова підготовка була однією з сильних сторін Леоніда. Кількох тестів виявилося досить, щоб американці упевнилися в рівні його знань. Коли комісія приймала черговий іспит, її члени всміхалися українцю і перемовлялися поміж собою: «А, це Каденюк, він і так усе знає!». Часом до нього долітали ці слова, і, певна річ, йому було приємно чути таке.

І ось з 19 листопада по 5 грудня 1997 року Леонід Каденюк здійснив політ на американському транспортному космічному кораблі «Колумбія» місії STS-87. У космосі українець та його

колеги проводили експерименти спільного українсько-американського дослідження з трьома видами рослин: ріпою, соєю, і мохом. Зокрема, вони вивчали, як стан невагомості впливає на фотосинтетичний апарат рослин, на запліднення та розвиток зародка тощо. Каденюк провів у космосі кілька експериментів з вивчення впливу невагомості на організм людини.

«У космосі найбільше вражає такий чинник космічного польоту як невагомість. Вражає сам космос і весь Всесвіт. Я був вражений тим, як виглядає Земля з космосу. Це було просто неймовірно. Жодна фотографія космосу не здатна передати тієї краси Всесвіту, яку людина може побачити своїми очима», – описував своє перебування в космосі Каденюк.

Саме завдяки Леоніду Каденюку на орбіті Землі пролунав державний гімн України, який прозвучав у космосі двічі. «Я був першим, хто полетів у космос з українським прапором і виконав завдання українського уряду. У 1997 році вперше український гімн

пролунав у відкритому космосі», – казав Каденюк. Також під час цього польоту вперше у космосі побували герб і прапор України. Також він взяв у космос портрет Тараса Шевченка та «Кобзар», який згодом подарував Національному музею Тараса Шевченка в Каневі. Каденюк організував два вечори української пісні у виконанні Дмитра Гнатюка «Два кольори», «Черемшина», Софії Ротару з піснею «Мій рідний край», а також піснями Назарія Яремчука. Перший космонавт незалежної України сказав, що «всім членам екіпажу «Колумбії» він подарував вишиті хрестиком українські сорочки і астронавти в них сфотографувалися».

ЖИТТЯ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ

Повернувшись в Україну, генерал-майор Леонід Каденюк працював у лавах Збройних сил України: займав посади начальника управління авіації військ ППО України, помічника Президента України з питань авіації і космонавтики, заступника Генерального інспектора Генеральної військової інспекції при Президентові України, радника Президента України з питань авіації і космонавтики.

У 2002 році він також став народним депутатом України. У парламенті виконував обов'язки заступника голови Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки та оборони. 2006 року Каденюк став членом комісії з питань космічної діяльності.

Плідно працював Леонід Каденюк і на науковій ниві: у 2006 році він блискуче захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата технічних наук. Загалом він став автором 5 наукових

праць та художньо-публіцистичної книги «Місія – Космос», якою хотів привернути увагу до проблем навколишнього середовища. З космосу він побачив масштаб проблем, які виникли внаслідок людської діяльності. Він зрозумів, наскільки беззахисна земля і що потрібно берегти наш дім. Адже наша планета – в нас єдина і нам дуже пощастило тут жити. Книжка спогадів Леоніда Каденюка «Місія – Космос» отримала перше місце на конкурсі «Книга року – 2009». У 2017 р. її було перевидано.

Не залишав Каденюк і спорт: навіть у свої 67, коли з моменту польоту пройшло багато років, космонавт продовжував займатися спортом і підтримував себе в хорошій фізичній формі.

Леонід Каденюк несподівано пішов із життя 31 січня 2018 року від раптового серцевого нападу. Поховали його в Києві. Попрощатися з Героєм України приїхало багато його односельців із Клішківців. Він не забував рідного краю, часто туди навідувався. Для багатьох жителів села він був об’єктом гордості, натхненником. Як і для тисяч українських хлопчаків, які мріють про політ у космос.

Перший український космонавт має чимало нагород. Серед таких – ордени «Золота зірка» (1999), «За заслуги» III ст., «За мужність» (1998), «За примноження добра на землі» (1998), Святого Архистратига Михаїла (1999). Нагороджений іменною вогнепальною зброєю (2001), шістьма медалями. Має звання почесного громадянина міста Чернівці. Він був першим і поки що єдиним космонавтом незалежної України.

З початком декомунізації уряд запропонував перенести День космонавтики в Україні з 12 квітня на 19 листопада – день, коли у космос полетів перший український космонавт. Але Леонід Каденюк категорично виступив проти й наполіг на тому, що День космонавтики має святкуватися тільки 12 квітня – в день, коли людина дійсно вперше з'явилася у космосі. Саме політ Юрія Гагаріна став тією подію, що вплинула на все життя Леоніда і сформулювала головну його мрію.

Адже мрії і великі цілі були орієнтирами в житті Каденюка. Він мріяв, що людство навчиться приручати величезні потоки світлової енергії, яка накриває Землю з Сонця, і позбудеться залежності від нафти. Скромно мріяв про те, щоб якесь небесне тіло назвали його ім'ям, і це сталося – астероїд № 399673, відкритий на початку XXI століття в Андрушівській обсерваторії Житомирської області, в 2017 році назвали Каденюком.

Якщо порахувати загальну кількість часу, який космонавт провів у небі, цей показник перевищив 2 400 годин. Тобто, Леонід Каденюк відпрацював в небі 100 повних діб без посадки. Літав на понад 50-ти типах та модифікаціях літаків різного призначення, в основному – винищувачів, а також на американському тренувальному літаку Northrop T-38.

В останні роки свого життя Леонід дуже переживав через припинення та згортання багатьох космічних програм, виїзд українських вчених до інших країн для роботи на інші космічні агентства. Він приділяв багато зусиль і часу збереженню та відстоюванню української космічної галузі, кудись постійно ходив,

стукався у всі двері, боровся і добивався. «Будучи дуже стриманим чоловіком, свої переживання він носив у собі і, очевидно, це дуже підточувало його здоров'я», – розповідає Валерія Іваненко, яка нині виступає продюсеркою та співавторкою сценарію до документального фільму про першого космонавта незалежної України «Місія – космос».

Леонід Каденюк вписав своє ім'я в історію України та світу, тож його досягненням ми завжди пишатимемося. І хоча космонавта не стало в 2018 році, ми повинні пам'ятати його біографію. Його мрією був успішний розвиток української космічної галузі, освоєння космічного простору та подальша співпраця з іншими державами на орбіті. Постать першого космонавта України є прикладом професіоналізму, відданості власній меті, любові до своєї країни та нашої планети.

На честь Леоніда Каденюка у місті Миколаєві та у селі Новомиколаївка Мелітопольського району Запорізької області названі вулиці. 11 квітня 2018 р. у селі Клішківці Хотинського району Чернівецької області, на фасаді школи, у якій він навчався, відкрито меморіальну дошку першому космонавту незалежної України. Чернівецький центр юних техніків та міський клуб юних техніків «Кварц» (20 червня 2018 р.), Міжнародний аеропорт «Чернівці» (вересень 2018 р.) - перейменували та присвоїли ім'я Леоніда Костянтиновича Каденюка.

30 серпня 2019 р. у селі Клішківці Хотинського району Чернівецької області на площі перед школою імені Каденюка, відкрили пам'ятник космонавту. У 23-тю річницю повернення

Леоніда Каденюка з космосу на Землю на шатлі «Колумбія» був відкритий на Байковому кладовищі монумент. 26 листопада 2020 року Національний банк України випустив першу сувенірну неплатіжну банкноту з вертикальним дизайном «Леонід Каденюк — перший космонавт незалежної України».

Пропонуємо більше дізнатися про першого космонавта України

Книги, статті, інтерв'ю

- **Горбунова, Олена.** Він мріяв, щоб Україна утверджувала себе як космічна держава : [Леонід Костянтинович Каденюк – перший і єдиний астронавт незалежної України] / Горбунова, Олена // Голос України. – 2019. – № 71, 12 квіт. – С. 8.
- **Гусар, Юхим.** У космосі читав «Кобзар», слухав Софію Ротару та гурт ВВ : космонавт Леонід Каденюк відзначає 65-ліття / Гусар, Юхим // Чернівці. – 2016. – № 4. – 28 січня. – С. 11.

- **Каденюк, Леонід.** «У космосі розумієш, наскільки неправильно живе людство!» : [про буковинського, українського космонавта Леоніда Каденюка] / Каденюк, Леонід ; інтерв'ю вела Наталія Рудніченко // Урядовий кур’єр. – 2011. – 28 січня (№ 16). – С. 6.
- **Каденюк, Леонід.** Доля, якою керує Бог : [інтерв'ю з першим космонавтом України Леонідом Каденюком] / Каденюк, Леонід ; інтерв'юєр Корнєв, Юрій // Буковинський журнал. – 2017. – № 4. – С. 70-94.
- **Каденюк, Леонід. Місія – Космос** / Леонід Каденюк . – Київ : Новий друк, 2017. – 515 с.
- **Леонід Каденюк про будні в космосі й на землі** : [інтерв'ю з Леонідом Каденюком] / розмову вів Іван Агатій // Буковина. – 2012. – 6 січня (№ 2). – С. 2.
- **Панасов, Ігор. Леонід Каденюк** / Ігор Панасов. – Київ : Агенція «ІРІО», 2018. – 128 с. – (Видатні українці. Люди, які творили історію)
- **Підкорювач Всесвіту – одна з найвідповідальніших професій** : [Всесвітній день авіації і космонавтики] // Голос України. – 2019. – № 71, 12 квіт. – С. 1.
- **Прокопенко, Ольга.** Життя заради старту : [про космонавта з Буковини Леоніда Каденюка] / Прокопенко, Ольга // Урядовий кур’єр. – 2017. – № 69, 12 квіт. – С. 1, 5.

Електронні джерела

- **Доля, якою керує Бог:** зоряні миті Леоніда Каденюка : [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

https://ukurier.gov.ua/media/files/2018-1/Kadenuk+.pdf. – Назва з екрану.

- **1997: Каденюк у космосі – від підготовки до приземлення** : [Електронний ресурс] // : Сайт «Історична правда» : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://www.istpravda.com.ua/videos/4ce6e951a5777/#:~:text=19%20листопада%201997%20року%. – Назва з екрану.
- **Всесвітній день Землі.** Зустріч із першим космонавтом України – Леонідом Каденюком : [Електронний ресурс] // : Сайт «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ» : [веб-сайт]. – Режим доступу: https://knute.edu.ua/blog/read/?pid=18954&uk . – Назва з екрану.
- **Леонід Каденюк – українська «залізна людина»** : [Електронний ресурс] // : Сайт «Zik.ua» : [веб-сайт]. – Режим доступу: https://zik.ua/news/2017/11/06/leonid_kadenyuk__ukrainska_zaliz na_lyudyna_1200219. – Назва з екрану.
- **Леонід Каденюк :** «Жодна фотографія космосу не здатна передати краси Всесвіту...» : [Електронний ресурс] // : Сайт «РБК- Україна» : [веб-сайт]. – Режим доступу: https://styler.rbc.ua/rus/zhizn/leonid-kadenyuk-ni-odna-fotografiya-kosmosa-1491903855.html. – Назва з екрану.
- **Леонід Каденюк :** «Коли пройшов комісію в загін радянських космонавтів...» : [Електронний ресурс] // : Сайт «Високий замок» : [веб-сайт]. – Режим доступу :

https://wz.lviv.ua/interview/126562-leonid-kadeniuk-koly-proishov-komisiiu-v-zahin-radianskykh-kosmonavtiv-odyn-iz-todishnikh-koleh-rosiian-skazav-davai-lokha-banderovtsov-ieshcho-na-arbitie-nie-bylo. – Назва з екрану.

- **Леонід Каденюк :** «У космосі гостро усвідомлюєш, наскільки недосконале людське суспільство» : [Електронний ресурс] // : Сайт «Гурт» : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://www.gurt.org.ua/interviews/19074/. – Назва з екрану.
- **Леонід Каденюк :** «Я став космонавтом завдяки книжці» : [Електронний ресурс] // : Сайт «Друг читача» : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://vsiknygy.net.ua/reader/477/. – Назва з екрану.
- **Леонід Каденюк, перший астронавт незалежної України :** [Електронний ресурс] // : Сайт «Укрінформ» : [веб-сайт]. – Режим доступу : https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2394072-futbolist-sahtara-kostue-bilse-niz-vsa-kosmicna-galuz-ukraini-leonid-kadenuk.html. – Назва з екрану.

58000 м. Чернівці, вул. Шевченка, 29,
тел. 52-21-23, тел. 52-60-41
http://bukovinchiki.cv.ua
http://children29.blogspot.com
e-mail: childlibbuk@ukr.net